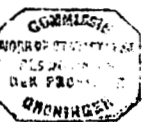

DERDE TIENJARIGE VOLKSTELLING.

UITKOMSTEN

DER

DERDE TIENJARIGE VOLKSTELLING

IN HET

Koninkrijk der Nederlanden

OP DEN

Negentienden November 1849.

Provincie Groningen.

's GRAVENHAGE,

TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ,

1853.

GRONINGEN.

Volgens de uitkomsten der drie volkstellingen bedroeg de bevolking van deze provincie:

	OP 1 JANUARIJ 1830.			OP 1 JANUARIJ 1840.			OP 19 NOVEMBER 1840.		
	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.
In de stad	14,119	16,141	30,260	15,765	17,719	33,484	15,494	18,200	33,694
Ten platten lande	68,505	68,789	127,294	70,559	71,608	142,167	76,678	78,075	154,748
In de provincie	77,624	79,880	157,504	80,324	89,327	175,651	92,167	96,275	188,442

Men verkrijgt uit dezen staat de volgende vermeerdering der bevolking, voor elk der beide geslachten:

	VAN 1 JANUARIJ 1830 TOT 1 JANUARIJ 1840.			VAN 1 JANUARIJ 1830 TOT 19 NOVEMBER 1840.			BETREKKELIJKE VERMEERDERING OP 1000 ZIELEN.					
							VAN 1 JANUARIJ 1830 TOT 1 JANUARIJ 1840.			VAN 1 JANUARIJ 1830 TOT 19 NOVEMBER 1840.		
	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.	M.	V.	T.
In de stad	1,046	1,578	2,624	1,875	2,059	3,934	117	98	107	97	128	113
Ten platten lande	7,054	7,869	14,923	13,108	14,886	27,504	111	123	117	207	225	210
In de provincie	8,700	9,447	18,147	14,543	16,905	30,988	112	118	115	187	205	196

Uit dit vergelijkend overzicht blijkt, dat in de stad *Groningen* de bevolking aanmerkelijk is toegenomen in het *eerste*, doch slechts zeer weinig in het *tweede* tienjarige tijdperk. Dit grootte verschil in vermeerdering der bevolking op beide tijdperken moet hoofdzakelijk aan het verschil in sterkte der bezetting worden toegeschreven. Deze bestond op 1 Januarij 1830 uit 760, op 1 Januarij 1840 uit 1,330, op 19 November 1840 uit slechts 518 man. Hieraan is toe te schrijven dat, bij vermeerdering der vrouwelijke bevolking, de mannelijke in het *laatste* tijdperk is afgenomen. Voor het platte land was sedert 1830 de betrekkelijke vermeerdering der bevolking bijna het dubbele van die der stad *Groningen*. De vermeerdering was voor beide geslachten iets grooter in het *eerste* dan in het *tweede* tijdperk. Ook ten platten lande is het getal vrouwen betrekkelijk meer dan dat der mannen toegenomen. Het verschil in vermeerdering tusschen beide tijdperken was voor deze provincie het grootst bij de mannelijke bevolking.

De volgende staat geeft een overzicht van de reden tusschen beide geslachten op de drie voornoemde tijdperken:

	GETAL VROUWEN OP DE 1000 MANNEN.		
	1 JANUARIJ 1830.	1 JANUARIJ 1840.	19 NOVEMBER 1840.
In de stad	1,148	1,124	1,175
Ten platten lande	1,004	1,015	1,018
In de provincie	1,029	1,035	1,045

II.

De bevolking der stad stond tot die van het platte land in de volgende reden:

	OP DE 10,000 ZIELEN.		
	1 JANUARIJ 1830.	1 JANUARIJ 1840.	19 NOVEMBER 1849.
In de stad	1,021	1,906	1,788
Ten platten lande	8,070	8,094	8,212

Uit de volgende vergelijking blijkt de digtheid van de bevolking op elk der drie tijdperken:

	UITGESTREKTHEID IN		AANTAL ZIEDEN	
	NEDERLANDSCHE BUNDERS.	VIERSKANTE GEOGRAPHISCHE MIJLEN.	PER 100 NED. BUNDERS.	PER VIERSKANTE GEOGR. MIJL.
1 Januarij 1830			67.31	8,693
1 " 1840	188,442 ² 284,010	42,649	75.06	4,119
19 November 1849			80.59	4,418

Het getal huizen bedroeg:

	OP			VERMEERDERING OP DE 1000.	
	1 JANUARIJ 1830.	1 JANUARIJ 1840.	19 NOVEMBER 1849.	VAN 1 JANUARIJ 1830 tot 1840.	VAN 1 JANUARIJ 1840 tot 19 NOVEMBER 1849.
In de stad		5,553	6,245		125
Ten platten lande		22,026	25,740		123
In de provincie	27,482	28,479	31,985	86	123

Het getal huizen stond tot de oppervlakte der provincie in de volgende reden:

	Per 100 Ned. bunders.	Per vierskante geogr. mijl.
Op 1 Januarij 1830	12	645
Op 1 Januarij 1840	12	668
Op 19 November 1849	14	750

De bewoonde en onbewoonde huizen geven op 19 November 1849 de volgende reden:

IN DE STAD.			TEN PLATTEN LANDE.			IN DE PROVINCIE.		
HUIZEN.		Onbew. huizen tot de bewoonde als 1 tot	HUIZEN.		Onbew. huizen tot de bewoonde als 1 tot	HUIZEN.		Onbew. huizen tot de bewoonde als 1 tot
Bewoond.	Onbewoond.		Bewoond.	Onbewoond.		Bewoond.	Onbewoond.	
5,751	494	11.64	24,960	780	82	80,711	1,274	24.11

Men telde op de 100 bewoonde huizen en schepen in de stad 561, ten platten lande 609, in de provincie 600 inwoners.

De huisgezinnen stonden tot de bewoonde huizen en schepen in de reden van 131.9 in de stad, 128.6 ten platten lande, 129.3 in de provincie tot de 100.

III.

Men telde op elk der drie tijdperken op de 100 huisgezinnen het volgende getal inwoners:

	OP	OP	OP
	1 JANUARIJ 1830.	1 JANUARIJ 1840.	19 NOVEMBER 1849.
In de stad		472	425
Ten platten lande		496	473
In de provincie	481	491	464

Naar het verblijf was de bevolking op 19 November 1849 ingedeeld op de volgende wijze:

	VERBLIJF.			BETREKKELIJKE REDEN TOT DE 1000 ZIELEN.		
	GEWOON.	TIJDELIJK.	DOORTREKKEND.	GEWOON.	TIJDELIJK.	DOORTREKKEND.
In de stad	30,193	2,066	1,135	806.09	70.22	38.09
Ten platten lande	148,888	4,062	1,203	962.10	80.13	7.77
In de provincie	179,076	7,028	2,338	950.30	87.29	12.41

Het gedeelte der bevolking, hetwelk zich tijdelijk verplaatst, is dierhalve grooter in de stad dan ten platten lande; het maakt ook voor deze provincie slechts een gering gedeelte uit der bevolking.

Uit de volgende vergelijking van het getal tijdelijk verblijvende en doortrekkende personen voor elk der beide geslachten blijkt, dat dit getal, vooral in de stad Groningen, kleiner was voor de vrouwen dan voor de mannen.

	TIJDELIJK.		DOORTREKKEND.		BETREKKELIJKE REDEN TOT DE 1000.			
	M.	V.	M.	V.	TIJDELIJK.		DOORTREKKEND.	
					M.	V.	M.	V.
In de stad	1,453	918	644	491	93.78	50.16	41.56	26.08
Ten platten lande	2,488	2,174	663	540	32.45	27.85	8.65	6.92
In de provincie	3,941	3,087	1,307	1,031	42.76	32.06	14.18	10.71

Wij laten hier volgen de betrekkelijke reden der bevolking, naar den burgerlijken staat ingedeeld, volgens de uitkomsten der beide jongste volkstellingen:

	OP 1 JANUARIJ 1840.						OP 19 NOVEMBER 1849.					
	OP 1000 MANNEN.			OP 1000 VROUWEN.			OP 1000 MANNEN.			OP 1000 VROUWEN.		
	Ongehuwd.	Gehuwd.	Weduwenaars.	Ongehuwd.	Gehuwd.	Weduwenaars.	Ongehuwd.	Gehuwd.	Weduwenaars.	Ongehuwd.	Gehuwd.	Weduwenaars.
In de stad	644.8	323.4	31.8	602.5	289.6	107.0	627.6	332.5	39.0	607.7	286.6	105.7
Ten platten lande	649.5	312.0	37.6	612.0	308.3	79.1	640.8	308.2	42	613.2	305.0	80.0
In de provincie	648.7	314.8	36.5	610.6	304.6	84.8	646.1	312.3	41.6	612.2	302.2	85.6

Uit deze vergelijking van den burgerlijken staat der bevolking blijkt, dat de reden tusschen de verschillende bestanddeelen op beide tijdperken voor deze provincie weinig verschil oplevert; met uitzondering nochtans van de ongehuwde mannen in de stad Groningen, van welke door de vermindering der bezetting, de reden op het laatste tijdstip vrij aanmerkelijk is afgenomen.

IV.

De reden was namelijk voor de ongehuwde mannen en vrouwen ten platten lande omstreeks dezelfde op beide tijdstippen; in de stad is zij voor de mannen af-, voor de vrouwen *toegenomen*. Voor de gehuwden is zij bij de mannen *toegenomen* in de stad, *afgenomen* ten platten lande, voor de vrouwen in beide *afgenomen*. Voor de weduwnaars *toegenomen* zoowel in de stad als ten platten lande; voor de weduwen *daarentegen* eenigzins *afgenomen* in de stad, *toegenomen* ten platten lande.

Naar de geboorteplaats was de bevolking ingedeeld op de volgende wijze:

	GEBOREN IN					BETREKKELIJKE REDEN TOT DE 1000 EIREN.				
	GEBOREN IN					GEBOREN IN				
	de gemeente.	de provincie buiten de gemeente.	eene andere provincie.	de bezittingen buiten Europa.	den vreemde.	de gemeente.	de provincie buiten de gemeente.	eene andere provincie.	de bezittingen buiten Europa.	den vreemde.
In de stad	28,000	5,251	3,700	57	987	700.00	155.85	112.48	1.69	29.29
Ten platten lande	97,981	47,341	5,805	80	3,501	683.17	805.92	88.10	0.19	22.52
In de provincie	121,500	52,592	9,085	87	4,488	645.24	270.00	51.39	0.46	28.82

Uit dit overzicht blijkt, dat het evenredige getal personen geboren in de provincie, zoowel binnen als buiten de gemeente, aanmerkelijk grooter is ten platten lande dan in de stad, en dat in de laatste het evenredig getal personen geboren binnen de gemeente overtrof dat ten platten lande; terwijl het omgekeerde plaats had voor de personen buiten de gemeente; dat betrekkelijk veel meer personen geboren in eene andere provincie en in den vreemde aanwezig waren in de stad dan ten platten lande.

Naar de geboorte in den vreemde was de bevolking ingedeeld op de volgende wijze:

	Getal.	Reden tot de 1000.
In Duitschland	3,787	844.
" België	117	26.
" Engeland	26	6.
" andere vreemde landen	558	124.

Naar de godsdienstige gezindheden was de bevolking, volgens de uitkomsten der drie volkstellingen, zamengesteld als volgt:

	OP 1 JANUARIJ 1830.		OP 1 JANUARIJ 1840.		OP 19 NOVEMBER 1849.	
	GETAL.	REDEN tot de 10,000.	GETAL.	REDEN tot de 10,000.	GETAL.	REDEN tot de 10,000.
Nederduitsch Hervormden					152,883	8,118
Fransch Hervormden					169	9
Engelsch Hervormden, leden der Schotsche gemeente en Anglikaansch Episcopalen					11	0.6
Evangelsch- en Herstelde Lutherschen	143,198	9,092	159,572	9,085	2,013	106.8
Doopsgezinden					4,647	246.0
Remonstranten					22	1.2
Christelijk Afgeschiedenen					10,937	580.4
Roomsche-Catholijken					18,885	786.8
Oud-Roomschen	11,616	789	12,874	783	7	0.8
Nederduitsche- en Portugesche Israëlieten	2,660	169	3,184	181	3,772	200.2
Van verdere gezindheden en onbekend	—	—	21	1	96	5.1

Het algemeen bedrag der geboorten gedurende het laatste tienjarige tijdperk beliep voor het M. G. 31,767, voor het V. G. 29,926; dat der sterfte voor het M. G. 23,309, voor het V. G. 22,180. De overmaat der geboorten boven

V.

de sterfgevallen bedroeg dierhalve voor het M. G. 8,458, voor het V. G. 7,746, zoodat de berekende bevolking, door die overmaat verkregen, op 1 Januarij 1850 een bedrag oplevert van 94,782 mannen en 97,073 vrouwen. Wanneer men deze getallen vergelijkt met de uitkomsten der volkstelling, verkrijgt men een verschil in *minder* van 2,615 mannen en 798 vrouwen, waaruit zou moeten volgen, dat 3,413 personen *meer* de provincie gedurende de laatste tien jaren met der woon hebben verlaten dan zich daarin hebben gevestigd.

De volgende staat geeft de indeeling der bevolking naar den ouderdom en de betrekkelijke reden van de verschillende tijdperken des levens te kennen:

JAREN.	IN DE STAD.			TEN PLATTEN LANDE.			IN DE PROVINCIE.					
	M. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	V. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	M. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	V. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	M. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.	V. G.	Betrekkelijke reden tot de 1000.
0 — 5	1,797	115.98	1,844	101.82	9,818	121.44	9,148	117.17	11,110	120.54	10,992	114.17
5 — 10	1,786	112.04	1,844	101.82	9,508	123.94	9,363	119.09	11,389	121.04	11,207	116.41
10 — 15	710	45.82	690	37.01	3,880	47.35	3,538	45.32	4,340	47.00	4,228	43.92
15 — 20	1,863	87.97	1,418	77.64	6,094	87.31	6,059	85.29	8,057	87.42	8,072	89.84
20 — 25	2,635	170.07	2,781	152.80	12,280	160.10	12,838	164.48	14,015	161.89	15,019	162.28
25 — 30	5,116	380.19	6,350	318.00	24,559	320.32	24,880	318.03	29,675	321.97	31,180	323.86
30 — 35	2,058	132.88	3,110	170.88	10,887	134.82	11,247	144.05	13,805	134.48	14,867	140.13
35 — 40	78	5.03	167	9.18	355	4.69	452	5.79	493	4.70	619	6.43
40 en daarboven	1	0.07	1	0.05	2	0.03	—	—	3	0.03	1	0.01
Onbekend												

Uit dit overzicht blijkt, dat de mannelijke bevolking beneden de 25 jaren, zoowel in de stad als ten platten lande, doch vooral in de eerste, de vrouwelijke enkel ten platten lande en voor de geheele provincie meer bedraagt dan de helft der bevolking; terwijl voor de laatste in de stad het omgekeerde plaats heeft. Er bestaan namelijk nagenoeg evenveel mannen beneden de 22 jaren en 10½ maand in de stad, 22 jaren en 7½ maand voor het platte land en 22 jaren en 7½ maand voor de provincie, als boven dien ouderdom; terwijl men voor de vrouwen die helft verkrijgt voor de stad beneden en boven de 26 jaren en 7¼ maand, voor het platte land 23 jaren en ruim 2 maanden en voor de provincie 23 jaren en omstreeks 10 maanden. Het aantal personen tusschen de 25 en 50 jaren maakt iets minder uit dan *één derde* van de geheele bevolking. Het evenredig aantal mannen op dien leeftijd was in de stad en voor de geheele provincie kleiner, ten platten lande daarentegen iets grooter dan dat der vrouwen. Voor beide geslachten vooral voor het vrouwelijke, voor hetwelk dit aandeel in de stad het *één derde* gedeelte der bevolking overtrof, was dit evenredig getal grooter in stad dan ten platten lande. De leeftijd van 50 tot 80 jaren maakt voor de mannen zoowel in de stad als ten platten lande ¼, voor de vrouwen in de stad ruim ¼, ten platten lande ruim ¼ uit der bevolking. Het aantal vrouwen boven de 80 jaren bedraagt voor de stad meer dan het dubbele van van dat der mannen, terwijl ten platten lande het verschil in meer ruim ¼ bedraagt.

Het getal aanwezige vrouwen overtreft dat der mannen in de stad reeds van het tweede jaar; terwijl ten platten lande de mannen van het twee-en-twintigste jaar af door de vrouwen worden overtroffen. Voor de geheele provincie begint de overmaat der vrouwen met het achttiende jaar.

Wij achten het niet onbelangrijk eene vergelijking te laten volgen van de betrekkelijke reden der bevolking van de provincie, op de verschillende tijdperken des levens, volgens de uitkomsten der beide laatste volkstellingen:

JAREN.	REDEN TOT DE 1000 VOOR DE					
	MANNEN.			VROUWEN.		
	1 Januarij 1840.	19 November 1849.	Vershill op 19 November 1849.	1 Januarij 1840.	19 November 1849.	Vershill op 19 November 1849.
0 — 5	188.56	120.54	— 18.02	180.49	114.17	— 16.82
5 — 10	118.54	121.04	+ 8.40	118.45	116.41	+ 2.06
10 — 15	44.25	47.09	+ 2.84	41.74	43.92	+ 2.18
15 — 20	82.47	87.42	+ 4.95	78.14	88.84	+ 5.70
20 — 25	174.87	161.88	— 12.99	174.54	162.23	— 12.31
25 — 30	308.79	321.97	+ 13.18	309.10	323.86	+ 14.76
30 en daarboven	188.02	189.18	+ 1.16	152.34	155.56	+ 3.22
Onbekend	—	0.03	+ 0.03	—	0.01	+ 0.01

Uit deze vergelijking blijkt, dat de betrekkelijke reden voor het gedeelte der bevolking beneden de 5 en van 16 tot 25 jaren voor beide geslachten zeer is *afgenomen*, voor de mannen echter iets meer dan voor de vrouwen; dat daarentegen die

reden voor het gedeelte der bevolking van 5 tot 16 en boven de 25 jaren voor beide geslachten is toegenomen, en wel het meest van 25 tot 50 jaren. Voor dat gedeelte der bevolking, hetwelk den ouderdom van 25 jaren nog niet bereikt had, was voor beide geslachten, voor de vrouwen iets minder dan voor de mannen, de reden veel ongunstiger op het laatste dan op het eerste tijdperk. Beide geslachten geven, de mannen echter meer dan de vrouwen, eene *betrekkelijke vermeerdering* op het laatste tijdperk voor den leeftijd boven de 50 jaren. De reden was dierhalve voor het volwassen gedeelte der bevolking veel gunstiger op 19 November 1849 dan op 1 Januarij 1840.

Ook in deze provincie overtreft het aantal weduwen dat der weduenaars op elken leeftijd. Het getal gehuwden overtrof dat der ongehuwden bij het mannelijke geslacht in de stad te beginnen met 28, ten platten lande en in de provincie met 29 jaren, bij het vrouwelijke in de stad met 30, ten platten lande met 27 en in de provincie met 28 jaren. Bij het mannelijke geslacht begint het getal weduenaars dat der gehuwden te overtreffen in de stad met 74, ten platten lande en in de provincie met 78 jaren; terwijl bij de vrouwen dit verschijnsel plaats heeft in de stad met 62, ten platten lande en in de provincie met 64 jaren.

Personen boven de 100 jaren werden in deze provincie tijdens de volkstelling niet aangetroffen.

Nevensgaande staat geeft een beknopt overzicht van de beroepen en van hun onderling verband, in de volgende orde:

BEROEPEN OF MIDDELEN VAN BESTAAN.		M. G.	V. G.	T.	
Landbouw.	Landbouwers; — warmoesenaars, tuiniers enz. — groenten- en fruitverkoopers; — melk-, boter- en kaasverkoopers; — herders en veehouders; — personen behoorende tot de bijtelt; — veenlieden en turfboeren; — bezembinders	14,828	6,378	21,106	
	VORDDING.	Koornmolenaars; — brood- suiker- en wafelbakkers; — vleeschhouwers, spek- en vleeschverkoopers; — vischverkoopers; — gaarkoukenhouders; — inleggers van levensbottelen; — horborigers; — branders en stokers van sterke dranken enz.; — kroeghouders; — grossiers; — bierbrouwers; — gruiters; — aalstokers; — soutzieders; — jagers; — chocolade- en chocoerfabrikanten	8,100	200	8,459
		KLEEDING.	Kleedermakers; — schoenmakers en lappers; — klompenmakers; — hoeden- en pettenmakers; — modemakkers; — naaisters, breisters, waschvrouwen enz.; — bloekers; — parapluemakers; — haardcheerders, kappers en parukkenmakers; — bontwerkers; — galanteriewarenhandelaars; — juweliers, goud- en zilvermeden; — goudtadtrekkers, passamentwerkers; — leerbereiders en loofers; — stoffenveruyers; — knoopmakers; — broek- en draagbandenmakers	8,915	2,141
	GEBOUWEN EN SCHEEPSBOUW.		Steenhouwers; — steen-, tegel-, pannen- en pottenbakkers; — kalkbranders, cement- en trasmakkers; — metselaars; — lei-, pannen- en rietdekkers; — stukadoors; — houtzagers; — timmerlieden; — schoep- en solmakers; — huisschilders, glazenmakers; — loodgieters, pompenmakers; — schoorsteenvegers; — molenmakers	8,908	22
		HUISRAAD.	Kabinet- en schrijfwerkers; — bedden- en matrassenmakers, behangers, stoffeerders, stoelenbekleeders, draaiers en maters; — rijtuig-, koffier- en andelmakkers; — rijtuigschilders; — koper- en biljelagers; — tinnegieters; — manden- en mattemakkers; — kurkenschijders; — kuipers; — borstelmakers; — spiegelmakers; — verguldere en ijstenmakers; — uurwerkmakkers; — glasblazers; — kunstwerkers; — muzikinstrumentmakers	1,717	40
	MANUPAK TUBEN.		Kaarders en wolkammers; — spinners, spoeders, wovens; — fabriekanten en werklieden in katoen, hennep, vlas, wol en zijde; — borduurwerkers	812	242
		METALEN.	Groef-, hoof-, kogel- en andere smeden; — kopergieters; — glas-, marmere- en metaal-slijpers; — messenmakers en slijpers; — schaarlijpers; — zwaardvegers; — gewoemakers; — lettergieters; — werktuigknijgen en makers	1,094	97
	FABRIEKSTUWERD VAN VERSCHIEDEN LEIDEN LAAN.		Olieelagers; — tabaksfabrikanten en kervers; — zeepelagers; — stijfelfabrikanten; — kaarsenmakers; — pennensetters; — boek- en plaatdruckers, boekbinders; — workers in bordpapier en doosmakers; — touwslagers en baanwerkers; — loodwitmakers; — fabriekanten en werklieden in schiedkundige voorwerpen en verfwaren; — kruidfabrikanten; — fabriekanten zonder verdere aanduiding	682	17
		VERSCHIEDEN BEROEPEN.	Arbeiders; — krib- en dijkwerkers; — asch- en vulnislieden; — dienstboden, huisbowaarders, oppassers; portiers; — ziekenoppassers; — besteders; — annemers; — ondernemers van begrafenis- en ziekenfondsen; — doodgravers, beeltemaars van begrafenissen en rouwkleedorenverhuurders; — omroepers, aanplakkers; — wekkers; — lantaarnopstokers; — graveurs op hout, metaal en steen; — watermolemaars; — straatmakers; — paarden- en beestenslijders; — pikours; — publieke vrouwen, publiekhuishouders; — beroepen zonder verdere aanduiding	12,046	11,448
	Transporteren		42,711	20,500	63,211

BEROEPEN OF MIDDELEN VAN BESTAAN.		M. G.	V. G.	T.
Handel.	Per transport	42,711	20,500	63,211
	Graan- en wijnhandelaren; — kleinhandelaren; — aardewerkkooplieden; — kramers; — kooplieden in manufakturere; — tabak- en sigarenverkoopers; — kunstkoopers; — sand- en vogelverkoopers; — steenkolenverkoopers; — kolen-, koorn-, hool-, hout-, scheepsmotors enz.; — keur-, markt-, waagmeesters, afslagers; — bankiers, affaktenhandelaars, geldwisselaars, kasiers; — debiteurs en godeloegarten in de loterij; — beleenbankhouders, inbrengers enz.; — makelaars, kalfgaders; — reeders; — zaakwaarnemers; — schippers, stuurlieden, matrozen, schuitenverhuurders, commissarissen van veerscheperen; — loodsen; — direktoren en ondernemers van middelen van vervoer te water en te lande, verzekering-, brandwaarloeg-, handel- en andere maatschappijen; — handelreisigers en leerlingen; — kantoor- en winkelbedienden, pakhuisknechts; — bestellers, expediteurs, fotoors, voetboden; — kruijers, sjouwers; — stoombotbeambten; — stalhouders, rijtuigenverhuurders; — voerlieden, kostsiers, loopers, postknechten en slopers; — hayon- en bakmeesters; — tol- en pontgaarders, brug- en sluiswachters; — venduomeesters; — schatters; — opsigters; — ijkmeesters; — paarden- en veehouders; — turfdragers; — zakkenverhuurders; — uitdragers, uisventers; — oud ijsor-, oude kleederen-, beenenverkoopers; — kooplieden zonder verdere aanduiding	7,289	1,808	8,087
Onderwijs, kunsten en wetenschappen, vrije beroepen.	Ambtenaren; — godsdienstleeraren en aan de dienst verbonden personen; — notarissen en kandidaatnotarissen; — prokureurs; — advokaten; — ambtenaren der politie; — klerken en schrijvers; — deurwaarders; — hoogleraren en leraren aan inrigtingen van loozer onderwijs, studenten; — onderwijzers en leerlingen aan latijnsche, landhuishoudkundige en zeevaarinkundige scholen; — onderwijzers en onderwijzersessen; — huis- en schoolleerlingen; — geneesheeren, heel- en vroedmeesters enz.; — veeartsen; — apothekers; — dagbladschrijvers; — heemraden en verdere ambtenaren van de waterschappen; — ingenieurs en verdere ambtenaren van den waterstaat; — personen behoorende tot het loodswesen en de strandvonderij; — landmeters en teekenaars bij het kadastrer; — krijgslieden; — mariniers en zeehelden; — personen behoorende tot de jagt; — burgerlijke en militaire gepensioneerden; — grondelgenaren; — renteniers; — rentmeesters; — kunstooferaren; — bouwmeesters; — beeldhouwers, lofwerkerslijders; — kunstlakkers; — kunstenaars; — goochelaars; — orgeldraaiers en straatmuzikanten; — personeel van de Hofstadige gestichten	16,864	12,747	29,611
	Personen zonder beroep en onbekend	25,308	61,680	86,938
Totaal		92,167	96,375	1,188,442

De volgende staat geeft de reden tot de geheele bevolking van de personen, behoorende tot elke hoofdtribiek:

MIDDELEN VAN BESTAAN.		REDEN TOT DE 10,000 ZIELEN.
Landbouw		1,120
Nijverheid.	Voeding	184
	Kleding	321
	Gebouwen en scheepsbouw	212
	Huisraad	98
	Manufakturen	56
Handel	Metalen	56
	Fabrieksnijverheid van verschillenden aard	85
	Verschiende beroepen	1,278
Onderwijs, kunsten en wetenschappen, vrije beroepen	1,571	
Personen zonder beroep en onbekend	4,618	

Uit deze vergelijking volgt, dat de landbouw, de arbeiders en daglooners, die in de gemeenten ten platten lande 17,311 personen bedragen en voor een groot gedeelte mogen gerekend worden op het land te werken, niet medegerekend, aan ruim *één negende*, de nijverheid in het algemeen aan ruim *twee negende*, de handel aan iets meer dan *één twee-en-twintigste* der bevolking een middel van bestaan verschaffen. De personen, die vrije beroepen uitoefenen, de kunsten en wetenschappen beoefenen, onderwijs geven of genieten, maakten iets meer dan *twee dertiende*, de personen zonder beroep, met inbegrip der kinderen, bijna *zes dertiende* uit der bevolking. Van het gedeelte der bevolking, hetwelk zich in de verschillende takken van nijverheid een middel van bestaan verschafte, hield zich omstreeks *één twaalfde* bezig met de voeding, ruim *één zevende* met de kleding, iets minder dan *één tiende* met het bouwen van huizen en schepen en de daarmee in verband staande beroepen, terwijl de overigen een middel van bestaan vonden in de verdere takken van nijverheid.

VIII.

Wij achten het niet ondienstig voornoemde hoofdrubrieken volgens de, op den beroepstaat gevolgde, indeeling naar den ouderdom te splitsen, ten einde te doen blijken bij welke beroepen vooral personen van jeugdigen leeftijd worden gebezigt:

MIDDELEN VAN BESTAAN.	BENEDEN DE 10 JAREN.		VAN 10 EN 11 JAREN.		VAN 12 TOT EN MET 15 JAREN.		VAN 16 JAREN EN DAARBOVEN.	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Landbouw	3	"	12	13	338	511	13,880	5,754
Voeding	1	"	2	"	109	"	3,057	290
Kleding	3	6	21	14	250	120	3,641	2,001
Gebouwen en scheepsbouw	2	"	7	"	191	"	3,708	22
Nijverheid. Huisraad	6	"	9	"	119	"	1,588	40
Manufakturen	1	1	3	3	63	10 ⁽¹⁾	744	228
Motalen	2	"	1	"	51	"	970	27
Fabrieksnijverheid van verschillenden aard.	3	"	9	1	60	"	500	16
Vershillende beroepen	2	3	11	28	203	621	12,340	10,791
Handel	3	"	16	2	240	25	7,080	1,371
Onderwijs, kunsten en wetenschappen, vrije beroepen.	8,359	7,928	3,294	3,050	1,720	1,283	3,491	486
Personen zonder beroep en onbekend	13,964	14,261	955	1,117	4,023	5,502 ⁽²⁾	6,354 ⁽³⁾	40,749
Totaal	22,349	22,199	4,340	4,228	8,037	8,072	57,418	61,775

(1) Daaronder één, waarvan de ouderdom onbekend is. (2) Als voren *is*. (3) Als voren *één*.

PROVINCIE GRONINGEN.

EERSTE GEDEELTE.

Plaatselijke Indeeling.

INDEELING DER BEVOLKING NAAR DE KUNNE, HET VERBLIJF, DEN BURGERLIJKEN STAAT, DE GEBOORTEPLAATS EN DE GODSDIENST.

Table with columns: GEMEENTEN, PLAATSELIJKE INDEELING, HUIZENS, BEWONERS, VERBlijf, BURGERSIJKE STAAT, GEDOORTE, PLAAST, GODSDIENST. The table is divided into three main sections: BIERUM, DEERZUM, and EERZUM, each listing various villages and their demographic data.

(1) Waaronder vier mannen en negen vrouwen, behorende tot de burgerlijke bevolking.

Main data table with columns for GEMEENTEN, PLAATSELIJKE INDEELING, HUIZEN, BEWONERS, INDEELING DER (VERBLIJF, BURGERLIJKE STAAT, GEBORTE), BEWONERS NAAR (PLAATS, GODSDIENST), and various sub-columns for population statistics.

(1) Deze 64 en negentig panden zijn buiten van zaden, in de hielde verspreid.

INDEELING DER BEWONERS NAAR

Table with columns: GEMEENTEN, PLAATSELIJKE INDEELING (WIJVEN, MENSEN E.Z.), HUIZEN, DEWONERS (Mannelijk, Vrouwelijk), VERDIJF, BURGELIJKE STAAT, GEBORTE (In de gemeente, In de provincie, etc.), PLAATS (In de bestuursprovincie, In Duitsland, etc.), GODSDIENST (Nederlandsch Hervormden, Fransche of Walische Hervormden, etc.).

PROVINCIE GRONINGEN.

TWEEDE GEDEELTE.

Gemeente's gewijze Audeeling der provincie.

VERZAMELING VAN HET EERSTE GEDEELTE.

Table header and initial data rows for page 34, including 'GENEENTEN' and 'DEWONERS' columns.

Main data table for page 34 listing municipalities (e.g., Groningen, Adorp, Aduard) and their demographic statistics.

Table header and initial data rows for page 35, including 'DEWONERS NAAR' and 'GODSDIENST' columns.

Main data table for page 35 detailing religious affiliations (e.g., Protestant, Catholic, etc.) for each municipality.

(1) Hieronder drie bewoende scheepswaaren. (2) Hieronder een en negentig huten van zand.

INDELING DER

Table with columns: GEMEENTEN, HUIZEN (Bewaande, Onbewaande, Totaal), BEWONERS (Mansliik, Vrouwenliik, Totaal), VERDELJF (Gewoon, Tijdelijk, Doortrek-kend), BUNGERLIJKE STAAT (Onghewul, Gehuwd, Wchawenen, Wchawenen), GEBORTE (In de gemeente, In de provincie, In een andere provincie).

VERZAME

Summary table with columns: STAD, GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE, TOTAAL DER STAD EN GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE. Columns include population counts for various categories.

BEWONERS NAAR

Table with columns: PLAATS (In de bezittingen, In Duitsland, In België, In Engeland, In andere vrede landen), GODSDIENST (Nederduitsch Hervormden, Franscho of Waelsche Hervormden, Evangelische of Protestantische Hervormden, Anglikaanse Episcopalen, Evangelisch Lutherschen, Herstelde Lutherschen, Doop-gestinden of Mennonieten, Remonstranten, etc.).

LING DER

Summary table with columns: STAD, GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE, TOTAAL DER STAD EN GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE. Columns include population counts for various categories.

PROVINCIE GRONINGEN.

DERDE GEDEELTE.

INDEELING DER BEVOLKING NAAR DEN OUDERDOM.

DE STAD GRONINGEN.

Table for DE STAD GRONINGEN showing population statistics by age group (OUERDOM) and sex (MANNELIJK GESLACHT, VROUWELIJK GESLACHT) for each year from 1849 to 1799. Includes columns for 'Ongelovenden', 'Gehuwden', 'Weduwanen', and 'Total' for both sexes, along with 'ALOMMEN TOTAAL'.

DE ZES EN VIJFTIG GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE.

Table for DE ZES EN VIJFTIG GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE showing population statistics by age group (OUERDOM) and sex (MANNELIJK GESLACHT, VROUWELIJK GESLACHT) for each year from 1849 to 1799. Includes columns for 'Ongelovenden', 'Gehuwden', 'Weduwanen', and 'Total' for both sexes, along with 'ALOMMEN TOTAAL'.

DE STAD GRONINGEN.

Table with columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and TOTAAL. Rows include professions like Aannemers, Aardappelenmeelfabriekanten, etc.

(*) De knechts en leerlingen zijn onder de beroepen begrepen.

De stad Groningen (vervolg).

Table with columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and TOTAAL. Rows include professions like Galanteriewarenhandelaars, Garen- en landwinkeliers, etc.

De stad Groningen (vervolg)

Table with columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and TOTAAL. Rows include professions like Kleeders- en gemakgoedverkoopers, Kleinhandelaars, Klerken en schrijvers, etc.

De stad Groningen (vervolg)

Table with columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and TOTAAL. Rows include professions like fabriekanten, Manufacturen, werklieden, etc.

(*) Hieronder begrepen de fabriekanten van katoen, hennip, vlas, wol en zijde. (†) De boden zijn hieronder begrepen.

De stad Groningen (vervolg).

Table with 11 main columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and four age groups (Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, Van 12 tot en met 15 jaren, Van 16 jaren en daarboven) with sub-columns for gender (Mannelijk, Vrouwelijk) and a TOTAAL column for each age group.

De stad Groningen (vervolg).

Table with 11 main columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and four age groups (Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, Van 12 tot en met 15 jaren, Van 16 jaren en daarboven) with sub-columns for gender (Mannelijk, Vrouwelijk) and a TOTAAL column for each age group.

(1) Hieronder één, waarvan de ouderdom onbekend is. (2) Hieronder een, waarvan de ouderdom onbekend is. (3) Hieronder twee, waarvan de ouderdom onbekend is.

DE ZES EN VIJFTIG GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE.

Table with columns for 'BEROEPEN' and 'MIDDELEN VAN BESTAAN. (*)', and rows for various professions like 'Aanemers', 'Aardappelenmeelfabrikkanten', etc., with sub-columns for birth periods and gender.

(*) De knechts en leerlingen zijn onder de beroepen begrepen.

De zes en vijftig gemeenten ten platten lande (vervolg).

Table with columns for 'BEROEPEN' and 'MIDDELEN VAN BESTAAN.', and rows for various professions like 'Galanteriewarenhandelaars', 'Garon- en landwinkelliers', etc., with sub-columns for birth periods and gender.

(1) Hieronder de u, waarvan de ouderdom onbekend is.

DE STAD EN DE GEMEENTEN TEN PLATTEN LANDE VEREENIGD.

Table with columns for professions (Beroepen), birth periods (Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, etc.), and total counts (Totaal). Rows include professions like Annemers, Aardappelmeelfabrikanen, etc.

(*) De knechts en leerlingen zijn onder de beroepen begrepen.

De stad en de gemeenten ten platten lande vereenigd (vervolg).

Table with columns for professions (Beroepen), birth periods (Beneden de 10 jaren, Van 10 en 11 jaren, etc.), and total counts (Totaal). Rows include professions like Galanteriewarenhandelaars, Garen- en bandweverijen, etc.

(1) Hieronder 461, waarvan de ouderdom onbekend is.

De stad en de gemeenten ten platten lande vereenigd (vervolg).

Table with columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and TOTAAL. Rows list professions like 'Rentmeesters', 'Schoonmakers', and 'Smeden' with data for four age groups and a total.

De stad en de gemeenten ten platten lande vereenigd (vervolg).

Table with columns: BEROEPEN, MIDDEN VAN BESTAAN, and TOTAAL. Rows list professions like 'Uitdregers', 'Uurwerkmakers', and 'Zakkenmakers' with data for four age groups and a total.

(1) Hieronder twee, waarvan de ouderdom onbekend is. (2) Hieronder één, waarvan de ouderdom onbekend is. (3) Hieronder drie, waarvan de ouderdom onbekend is. (4) Hieronder één, waarvan de ouderdom onbekend is. (5) Hieronder vier, waarvan de ouderdom onbekend is.

VERBETERING.

Bladz. 36, verzameling der gemeenten ten platten lande, bewoonde schiepen, staat: 436, lees: 440.
*in 18. Wierden... g... te...
... te...*